

hogy hazánkban mindezek a tereken az önkormányzati szervek és a közvetlenül érdekelték részvétlensége okozza a legfőbb bajokat. Csak ezek komoly közrémködése idézhetné elő, hogy a nemzet középosztálya a gazdaságilag és műveltségben emelkedő kisgazdaosztállyal, ez pedig az ugyancsak haladni kívánó és akaró gazdasági munkásosztállyal megerősödjék és felfrissüljön.

Ez a nagy munka világosan mutatja a népművelés szerepét a nemzeti politika körében; ezért kívánatos, hogy minél több olvasója legyen s nevelésügyi kívánalmi alapos és sokoldalú megvitatásban részesüljenek a nevelők körében is.

Snasel Ferenc.

IRODALOM.

G. M. Dursch: Pädagogik oder Wissenschaft der christlichen Erziehung. Bearb. von *W. Kahl*. Freiburg, 1916, Herder. (Bibl. der kath. Pädagogik Bd. XVIII.) X+358 l. 5-60 M.

A Bibl. der kath. Pädagogik szervezésében az a sajátos *katholikus* felfogás jut érvényre, hogy miként a katholicizmus igazsági tartalma, egy és örök, úgy ezt az igazságot kifejtő theológiának és filozófiának, valamint a rája épített pedagógiának is olyan tartalmi szilárdságot kell felmutatnia, mely az új idők szellemi követelményeihez némi simulást mutat ugyan, de a régi megállapodások egészét *standard work*-nak tekinti. Éppen azért a régi műveket, ha azok korukban kiváltságot mutattak, nem mint történelmi adatokat, bizonyos korok művelődési törekvéseinek ismertetőit mutatja be, hanem — hacsak lehet — bizonyos simítások útján beléjük öltözteti a mai katolikus pedagógusok szellemiségét is. Ez a felfogás a katolikus világnézet alapján következetes is, helyes is. De mivel *általános* pedagógiai szempontból a mű történelmi mivolta iránt is érdeklődünk, hibának kell betudnunk, hogy a változtatások sem terjedelmük, sem jellegük szerint nincsenek feltüntetve. Pl. Dursch művét olvasva nem tudjuk, hogy Kahl pusztán rövidített-e vagy lényeges változtatásokat is eszközölt. Annyit mindenesetre meg tudunk állapítani, hogy ha Kahl komolyan fogta volna fel a *bearbeiten* szó értelmét és a vállalat célját, akkor bizonyos hiányokat okvetlenül pótolnia kellett volna.

Dursch könyve 1851-ben jelent meg. Egyetlen kiadást ért minden kiváltsága ellenére, aminek oka a szerző terjengőségében keresendő. Ezen segített Kahl s egyszersmind beállította Durschot a megfelelő történelmi keretbe s feltüntette, amit előtte a kath. pedagógia

területén építettek. A XIX. század első felének kath. pedagógiai irodalmát a nagy termékenység, de a csekély önállóság jellemzi. Dursch e tekintetben messze felülmulja elődeit.

Papi műveltsége volt, mert filozófiát és theológiát tanult s 1825-ben, 25 éves korában, pappá szentelték. Párisban arabot és szanszkritot tanult, mint pap zsoltármagyarázatokat és prédikációkat adott ki. Hírnevét a ker. művészet esztétikájáról és szimbolikájáról írt művei alapították meg. Mint gimn. tanár elméletileg is foglalkozott a pedagógiával s az a meggyőződése alakult ki, hogy «csak az a nevelés valódi és termékeny, mely keresztény szellemen kezdődik és végződik». És még egy, amit Kahl nem említ, de műve alapján megállapíthatunk. Dursch nem tartozott ama felvilágosultsággal kacérkodó katolikusok közé, akik mindenáron moderneknek akarnak látszani s modern jelszavakat gyűjtenek az ú. n. katolikus törzsigazság köré. Dursch nem kételkedett a katolikus theologia megállapításaiban s a papi nevelésével magába szívott theologiai tanulmányairól azt tartotta, hogy azoknak a megállapításait se megrostálni, sem pedig időszzerűbb megalapozásokkal megváltoztatni nem kell. Amit a kath. theologia az emberről, az embernek Istenhez és embertársaihoz való viszonyáról, az erkölcsi követelményekről tanít, az mind helyes és úgy helyes, amint éppen a dogmatika és erkölcsstan tanítja.

Ne is csodálkozzunk tehát, hogy a csaknem 360 oldalas műnek harmadrésze theologia. A pedagógia feladatát is theologiai beállításban adja. Az embert a kinyilatkoztatás alapján kell megismerni, hogy önelhatározásából az lehessen, amire Istentől rendeltetve van. Már e bevezető sorokkal is számúzi az ethikát s helyébe a theologiai erkölcsant állítja annál is inkább, «mivel sehol, se a filozófiában, se a pedagógiai művekben, sem a politikában az emberi lényeknek olyan biztos és tökéletes megismerését nem nyerjük, mint a kinyilatkoztatásban». Az embert Isten teremtette mint a természet és szellem organikus egységét. Ebből egészen természetesen következik szerzőnknek, hogy a test és szellem közvetlenül kölcsönösen befolyásolja egymást. De mivel a szellem a szabad elem, uralkodnia kell a nem szabad részen.

Az ember Isten képére van teremtve, ami úgy értendő, hogy megismer és akar, amint Isten, ha mindjárt csak véges mértékben is. Az emberi lélek szerzőknél mindig az intelligencia, kedély és akarat hármasságában van tárgyalva, ahol a kedély a szépet, jót, igazat, mint a szellemhez tartozót és annak igazi életfejlesztőjét ismeri meg.

A megismerés immanens célja Isten. Az Isten megismerésében éri el az emberi szellem legfőbb tudását, mert az Én csak ebben a megismerésben ismerheti meg és magyarázhatja meg önmagát és a világot létezésében és lényegében.

Az emberi kedély is Istentől veszi eredetét. Mivel Isten maga a szeretet, az emberbe is beleoltotta a szeretés képességét, azaz szívet adott neki. A kedélyben a szellem hármas irányítású: Isten, önmaga és a világ felé. Az akarat szabadságának is theologikus értelmezése van, mert abban áll, hogy az ember azt akarja, amit Isten akar és ami egész lényének megfelelő, vagy az ellenkezőjét akarja.

A keresztény pedagógika praktikusán úgy hangzik: Mindenben Krisztushoz hasonlónak lenni. Mivel az ember Ádám bűne által bűnben fogantatik és bűnben születik, az a feladata, hogy a második Ádám által a bűntől és a büntetéstől megszabaduljon. Így a keresztény pedagógika az a tudomány, mely egyrészt az Istentől való elszakadás után az emberiség lényegéről, valláserkölcsi állapotáról, az ember megváltási szükségéről és képességéről, valódi visszavezettetéséről, másrészt a Krisztus által adott eszközökről, azok használati módjáról tárgyal, hogy az emberek valóban Krisztushoz hasonlóak s a szó igaz értelmében emberek legyenek. Itt csúszik be egy fontos probléma, melyet szerzőnk nem érzett meg probléma gyanánt s azért ennek a kérdésnek az apologiáját nem méltatja figyelemre. A kereszténység nagy krisztusi örökségén számos egyház osztozik, melyiknek a theologiai beállításában kezeljük a ránk hagyott eszméket? Szerinte a nevelést a katolikus egyház valósíthatja meg, mert az ő Krisztust utánozó papi, prófétai és királyi tevékenységében vannak a valódi nevelés eszközei.

Dursch az alapelvek felállítását után a részletkérdésekre felel nagyon kimerítően. Nem kerüli ki a figyelmét semmi pedagógiaiag fontosabb momentum s olyan aprólékosan osztja be a feladatát, hogy a mi, inkább a vezető kérdések s a problémák egészei iránt érdeklődő korunkban sok tanulsággal szolgálhat. Kár, hogy a pszichológiai jelenségek felismerésében sekélyesnek mutatkozik, pedig ilyenirányú régi művekben sok, feltűnően modernnek tartott megfigyelésre találhatunk. Dursch beszél a terhesség pedagógiai feladatairól, igen részletesen a házi nevelésről, a kisdédóvról, külön a 6—8, 8—12 és 12—14 éves gyermekek neveléséről, mindenkor külön lelkiismeretesen az intelligencia, kedély és akarat nevelési feladatairól. Itt megszakad a mű s véleményünk szerint itt kellett volna Kahlnek Dursch szellemében kiegészítő munkát végeznie; hanem a rendellenes testű és szellemű növendékek neveléséről van egy befejező fejezet. Ez utóbbiban külön említést érdemel a szexuális probléma tárgyalása. Roppant praktikusnak mutatkozik itt Dursch, amit éppen papi műveltségének tulajdoníthatunk, t. i. a szemináriumi nevelésben a szexuális kérdés eminens helyet tölt be. Azt is papi mivoltából értjük, hogy a szexuális felvilágosítással szemben határozottan tiltakozó álláspontot foglal el s

a pubertás kezdetén ellensége a táncnak, színháznak (mozinak, írhatta volna bele Kahl) s a regényolvasásnak. Műve éppen sokoldalúsága miatt érdemi meg a nem katolikus pedagógusok figyelmét is, azokhoz pedig, akik a Bibliothek der kath. Pädagogikból merítik pedagógiai alapelveiket, az önérzetes és tanult katolikus pedagógus bátor és őszinte hangján szól.

Czakó Ambró.

Dr. Paul Ranschburg: Die Leseschwäche und Rechenschwäche der Schulkinder im Lichte des Experiments. Berlin, 1916, Springer, VII+69 l., 2-80 M.

Az olvasás a gyermek általános szellemi fejlődésének egyik fokmérője. Az írott jelek iránti érdeklődés a 6. életévben kezdődik. Azonban itt is bizonyos ingadozás észlelhető a gyermekek különböző szellemi minősége szerint úgy, hogy igen fontos meghatározni azt a mértéket, amellyel az ép gyermek olvasás tekintetében még elválasztható a betegesen gyengetehetségű gyermektől. Ranschburgot ez a kérdés már évek óta foglalkoztatja: ily irányú vizsgálatokat először a főváros két elemi iskolájában, majd pedig az áll. kiegészítő iskola tanulóin végzett. Kísérleti eszköz a Ranschburg-féle mnemométer volt. Maga a módszer abban állott, hogy a mnemométer egyik korongjára 10 egyszótagú, másikkra pedig ugyanannyi kétszótagú szót írva, mind-egyik szó egy tized másodpercig exponáltatott, az egyes szavak hibátlan elolvasásának száma pedig az egész anyag százalékában fejeztetett ki. Ily módszerrel egy elemi iskola II. osztályának 100 tanulóját vizsgálta meg, azonkívül pedig a III. és IV. osztály 15 leggyengébben olvasó növendékét. Ugyancsak ilyen módszerrel vizsgálta meg továbbá a pszichológiai laboratóriumban az áll. kiegészítő iskolának szintén 100 tanulóját. A kísérleti eredmények főbb pontjai a következők:

Az olvasóképesség a gyermek életkorán kívül még különleges hajlamoknak is függvénye. Eltekintve az általános fejlődés egyéni ingadozásaitól a normalitás határain belül is, az olvasóképesség különböző típusai állapíthatók meg. Ezek a típusok bizonyos párhuzamos-ságot mutatnak a tanuló általános iskolai előmenetelével. A gyengetehetségű tanulók kivétel nélkül rossz olvasók is. A betegesen gyenge tehetségű tanuló olvasókészsége azonban mélyen alatta áll minden tekintetben az ugyanolyan életkorú, gyöngén olvasó normális tanulóé, nak. A normális tanulók körében az olvasókészség különböző fokai között nagy eltérések észlelhetők. Így az elemi iskola 4. o.-ban a tanulók jelentékeny százaléka nem tud olyan jól olvasni, mint a II. osztály legjobb tanulóí. Normális értéként 7—8 éves tanulóokra az egy tized másodperc alatt exponált egytagú szavak 75%-ban való